

Til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

nve@nve.no

Fråsegn frå Røldal Bygdalag – justert søknad for nye kraftverk i Røldal-Suldalsvassdraget

Saksnummer: 202320330

Frå: Røldal Bygdalag

Røldal, 19.09.2026

1. Om fråsegna

Røldal Bygdalag representerer innbyggjarane i Røldal, det lokalsamfunnet som ber dei største natur- og miljøulempene ved Røldal-Suldal-reguleringane. Bygdalaget har tidlegare levert fråsegn i saka, og går mot utbygginga. Ved handsaminga i bygda røysta 105 mot og 36 for vidare utbygging. Denne fråsegna gjeld den justerte søknaden frå Lyse Kraft DA av 15.06.2026, der Novle 2 pumpekraftverk er teke ut, medan Røldal 2, Kvanndal 2, Suldal 2B og Nordmork står att.

2. Hovudstandpunkt

Bygdalaget går framleis mot søknaden. At Novle 2 er teke ut, og at pumping mellom Valldalsmagasinet og Votna og nye inngrep i Valldalen fell bort, er i seg sjølv positivt. Men endringa fjernar ikkje kjerneulempene: Røldal 2 er tvert imot styrkt med auka slukeevne og installert effekt, og skal kunne pumpe og produsere gjennom vinteren. Belastninga på Røldalsvatnet og Votna aukar difor, ikkje minkar. Dei omsyna bygda har peika på – manøvrering, is og frostrøyk, flaum, villrein, ferdsel og deponi – er framleis dei sentrale, og fleire av dei er dårlegare, ikkje betre, i den justerte løysinga.

Bygdalaget merkar seg at også Ullensvang kommunestyre rår frå at NVE gjev konsesjon til Røldal 2, og deler kommunen si vurdering av at dei avbøtande tiltaka som no er skildra, ikkje åleine veg opp for dei negative konsekvensane.

3. Røldal har ofra nok

Røldal-Suldal-utbygginga la dei tre store magasinane til Røldal: neddemminga av Valldalen, oppdemming av Votna og senking og regulering av Røldalsvatnet. Valldalsmagasinet åleine er regulert om lag 80 meter og rommar kring 290 millionar m³; samla utgjør dei tre magasinane i Røldal storparten av reguleringsvolumet i vassdraget. Dette er mellom dei mest inngripande naturinngrepa som er gjorde ved norsk kraftutbygging, og det vart gjort med industrikraftforsyning til Vestlandet som føremål. Bygda har lojalt akseptert den byrda gjennom fleire tiår. Ei ytterlegare effekt- og pumpekraftutbygging som aukar den daglege reguleringa av desse magasinane, er ei ny og annleis belastning enn den bygda i si tid aksepterte. Effektauke og pumpekraft bør leggjast til meir robuste magasin som toler det, ikkje til sårbare bygdemagasin som alt er hardt regulerate.

4. Arbeidsplassar og lokal samfunnsnytte

Lyse framhevar arbeidsplassar i anleggsperioden som ein samfunnsnytte for bygda. Røldal Bygdalag vil åtvare mot å tillegge dette vekt. Røynsla frå kraftutbyggingar er at bortimot alle tenester og leveransar i anleggsperioden vert henta utanfrå og utført av tilreisande arbeidskraft. Ein slik anleggsperiode gjev inga varig auke i bruk av lokale bedrifter, og inga auke i folketal, elevtal i skule eller barnehage. Den lokale samfunnsnyttan av sjølve byggjefasen er difor i praksis marginal.

Lyse sine udokumenterte påstandar om «inntil eit visst tal nye arbeidsplassar» kan ikkje tilleggjast vekt utan at det er konkretisert kva slag arbeidsplassar det gjeld, kvar dei vert lokaliserte, og korleis dei vert sikra over tid. Erfaringa frå dei tidlegare utbyggingane i vassdraget – der administrasjon og arbeidsplassar i hovudsak vart lagde utanfor Røldal – tilseier at bygda i røynda sit att med ulemper og lite av verdiskapinga.

Dersom ei utbygging i det heile skal vurderast, meiner bygdalaget at det som eit minimum må stillast krav om minst 10 faste, lokale arbeidsplassar i Røldal, knytte til drift og vedlikehald av anlegga. Utan ei slik varig, lokal forankring har utbygginga inga reell positiv samfunnsverknad for bygda – berre naturinngrep og ulemper.

5. Feil magasin for pumpekraft og effektkøyring

Røldalsvatnet, Votna og Valldalsmagasinet er forholdsvis små og sårbare magasin, med avgrensa volum i høve til reguleringshøgda. Marknadsstyrt pumpe- og effektdrift inneber hyppige og store nivåendringar i løpet av kvart døgn. I den justerte løysinga fell den planlagde pumpinga mellom Valldalsmagasinet og Votna bort saman med Novle 2, men Røldal 2 vert styrkt med auka slukeevne og installert effekt og vil framleis gje auka døgnvariasjon i Røldalsvatnet og Votna. Reversible pumpeturbinar gjev dessutan eit vesentleg netto energitap. Slik drift øydelegg den allmenne bruken av magasin, sommar som vinter, og er vanskeleg å sameine med omsynet til lokalsamfunn, ferdsel og naturmangfald. Bygdalaget meiner at slik effektauke ikkje kan grunngjevast med storsamfunnet sitt behov når kostnaden vert lagt på eit lite lokalsamfunn og eit alt hardt regulert vassdrag.

6. Røldalsvatnet – manøvrering, frostrøyk, is, flaum og erosjon

Den justerte løysinga gjev auka kapasitet i Røldal 2, med om lag $+20 \text{ m}^3/\text{s}$ inn i Røldalsvatnet ved turbinering og kring $15 \text{ m}^3/\text{s}$ ut ved pumping, og Norconsult ventar «noe mer variasjon i vannstand utover vinteren». Dette forsterkar fleire kjende problem:

- Frostrøyk: Norconsult vurderer at auka slukeevne «sannsynligvis [vil] føre til et større isfritt parti» i austre Røldalsvatn, og dermed større areal med frostrøyk. Vurderinga er reint kvalitativ, utan modell eller berekning, og Lyse stadfestar at det «per i dag ikke [er] lagt opp til driftsstans når det oppstår frostrøyk». Frostrøyk gjev ising, redusert sikt og fukt-/isbelastning på busetnaden ved vatnet.
- Is og ferdsel: Røldalsvatnet gjev i dag ikkje trygg is, og auka opp- og nedkøyring av vatnet vil forverre isforholda ytterlegare. Dette råkar tryggleiken for alle som ferdast ved og over vatnet.
- Flaum: Manøvreringsreglementet (kgf.res. 3. mai 1974) set øvre grense for Røldalsvatnet til kote 380, og oppgir – i motsetnad til Valldalen og Votna – inga tillaten flaumstigning over øvre grense. Bygda har likevel opplevd fleire flaumar der vatnet er halde høgt i forkant av

varsla nedbør, mellom anna i oktober 2014 og oktober 2018, med skade på eigedom, forureina drikkevatt og fare for pumpestasjonen. Auka pumpekapasitet og meir marknadsstyrt drift trekkjer i retning av at magasinet vert halde endå høgare.

- Erosjon og sommarbruk: Hyppig opp- og nedkøying av vatnet aukar erosjonen i strandsona. NVE si eiga forskning (rapporten «Effektregulering, erosjonsprosesser og sikringsmetoder», 2001) viser at vasstandsvariasjon fører til bølgeerosjon over eit større profil, og at rask nedtapping reduserer stabiliteten og aukar faren for utgliding og erosjon. Over tid bryt dette ned strandsona – finstoff vaskast ut, og att står stein, gjørme og ustabile kantar. Dette svekkjer bruksverdien av Røldalsvatnet for bading, båtliv og friluftsliv om sommaren, slik også Ullensvang kommune peikar på. Røldalsvatnet ligg midt i bygda, og lokale bruksomsyn må vektleggjast særskilt.

Bygdalaget krev at det vert gjennomført konkrete, talfesta utgreiingar av frostrøyk, is og vasstandsvariasjon for busetnaden ved Røldalsvatnet, og at det vert sett etterprøvbare manøvrerings- og flaumtappingsvilkår som sikrar reell margin mot øvre grense. Post 25 i konsesjonsvilkåra fastset at vasslippinga skal følgje reglementet, med tvangsmulkt ved brot.

7. Deponi og massar

I den justerte løysinga vert samla deponivolum i vassdraget redusert når Novle 2 fell bort, men den reduksjonen gjeld i hovudsak massar som skulle nyttast i Statens vegvesen sitt prosjekt ved Liamyrane. For Røldal er endringa negativ: deponi Fjetland i Røldalsvatnet aukar frå 450 000 til 530 000 m³. Fyllitt er ein utbreidd bergart i området, og det er vist til at fyllitt kan ha syredannande potensial med utlekking av metall og senka pH i gjennomstrøymande vatn. Eit deponi på over 500 000 m³ sprengstein i strandsona, nær busetnad og drikkevasskjelder, må underleggjast kjemisk analyse av massane og ei konkret vurdering etter forureiningslova før eventuelt løyve.

Bygdalaget krev at alternative deponi plasseringar og alternative trasear for massetransport vert konsekvensutgreidde på lik line med det omsøkte, at samfunnsnyttig bruk og fordeling av massane vert vurdert som eit reelt alternativ til deponi i Røldalsvatnet, og at konsesjonæren får eit forpliktande ansvar for finansiering, drift og vedlikehald av deponi både i anleggsfasen og etter ferdigstilling. Dette må liggje som føresetnad i konsesjonen og kan ikkje utsetjast til miljøplanen. Etter post 28 i konsesjonsvilkåra skal plassering av massar dessutan skje i samråd med kommunen og utformast minst mogleg skjemma. Det må gjennomførast hydrogeologisk risikovurdering og baseline-overvaking av vasskvaliteten før anleggsstart, og konsesjonæren må ta fullt økonomisk ansvar dersom vassforsyninga vert påverka.

8. Votna, villrein og vinterferdsel

Votna er framleis knytt til Røldal 2 i den justerte løysinga, og skal kunne pumpast og produserast gjennom vinteren. Dei negative verknadene for is, villrein og vinterferdsel i Votna-området fell difor ikkje bort med Novle 2. Røldal-Suldal-magasina ligg i viktige randområde for villrein på Hardangervidda og i Setesdal-Ryfylke, og islagde magasin vert nytta som trekk- og ferdselsårer store delar av vinteren. Bygdalaget meiner at kunnskapsgrunnlaget for villrein må kvalitetssikrast uavhengig, at den samla belastninga må vurderast samla, og at avbøtande tiltak ikkje kan reknast inn som føresetnad i sjølve konsekvensvurderinga. Verknaden av den reviderte driftsprofilen for Røldal 2 og Votna på is og vintertrekk må utgreiast på nytt.

9. Nytt kraftnett og samla naturbelastning

Auka installert effekt i Røldal 2 krev at krafta kan transporterast bort frå området. NVE opplyser at Statnett arbeider med ein eigen søknad om naudsynte oppgraderingar av kraftnettet i samband med dei omsøkte kraftverka. Nye eller oppgraderte kraftliner, med master og ryddegater, er eit vesentleg naturinngrep i seg sjølv, med barriere- og kollisjonsverknad for dyreliv og fugl, og med visuell verknad på landskapet i og rundt Røldal.

Bygdalaget meiner at NVE ikkje kan vurdere kraftverksøknaden isolert frå det overføringsanlegget utbygginga faktisk utløyser. Den samla belastninga på naturen – kraftverk, deponi, anleggsvegar og nytt kraftnett – må vurderast under eitt, slik at den fulle miljøkostnaden ved utbygginga kjem fram og ikkje vert underkommunisert gjennom oppdeling i separate konsesjonssaker.

10. Valldalen – sikker heilårstilkomst

At Novle 2 fell bort, fjernar ikkje kravet om sikker heilårstilkomst til Valldalen og Hardangervidda. Avtalen mellom RSK DA og Ullensvang kommune om tiltak i Valldalen (utkast av 25.05.2026) legg uttrykkeleg til grunn at vegen ikkje vert rusta opp for vinterbruk (punkt 3.1), og lèt drift og vedlikehald liggje hos kommunen. RSK sitt bidrag er avgrensa – oppgradering oppad til 16,3 mill. kr, og eit vedlikehaldsbidrag på 250 000 kr/år som fell bort dersom eit fond overstig 4 mill. kr – og forpliktinga opphøyrer 10 år etter signering og seinast ved neste vilkårsrevisjon.

Bygdalaget peikar særleg på punkt 2.4 i avtalen: dersom vilkårsrevisjonen fastset konsesjonsvilkår som gjeld tilsvarende forhold, skal RSK sine forpliktingar etter avtalen justerast slik at det samla økonomiske omfanget blir det same. Avtalen er dermed innretta slik at eit privatrettsleg opplegg i praksis kan nøytralisere den økonomiske verknaden av offentlegrettslege konsesjonsvilkår. Bygdalaget meiner at NVE ikkje kan la ein slik avtale avgrense eller uthole plikta til å fastsetje naudsynte vilkår. Sikker alternativ heilårstilkomst, når reguleringa gjer ferdsel over is utrygg, må fastsetjast som eit sjølvstendig konsesjonsvilkår med ansvar og kostnad hos konsesjonæren, uavhengig av den tidsavgrensa avtalen. Me viser òg til tidlegare påpeikte tryggleiksproblem ved Valldalsdammen, mellom anna dårlege skjeringar som gjev steinsprang og utrasing av is og stein om vinteren.

11. Krav til NVE

Røldal Bygdalag ber NVE om å:

- samordne vilkårsrevisjonen og den justerte OU-søknaden, slik at nye og moderne miljøvilkår får reell verknad før endeleg konsesjonsvedtak, og ta uttrykkeleg stilling til rekkjefølgja;
- krevje ei reell alternativvurdering der Røldalsvatnet ikkje vert nytta som pumpekraftmagasin, eller grunngje konkret kvifor eit slikt alternativ vert avvist;
- fastsetje talfesta og etterprøvbare manøvreringsvilkår – maksimal døgnvariasjon, sesongrestriksjonar og vasstandsgrenser – med prøvereglement i minst fem år, obligatorisk overvaking og høve til innstramming;
- krevje stadspesifikke utgreiingar av frostrøyk, is, vinterferdsel og flaum for den faktiske reviderte drifta av Røldal 2 og Votna, knytt til målbare vilkår;
- krevje minstevassføring og erosjonsdempande manøvrering i berørte bekkar og elvar, og ei vurdering av strandsoneerosjon i Røldalsvatnet og Votna, i vestre vassdrag;

- krevje hydrogeologisk vurdering av deponi Fjetland, og at konsesjonæren kostar reservebrønn og tek fullt økonomisk ansvar ved påverknad på vassverket;
- fastsetje sikker heilårstilkomst til Valldalen som eit sjølvstendig konsesjonsvilkår med ansvar hos konsesjonæren, og ikkje la den privatrettslege vegavtalen (jf. punkt 2.4) avgrense eller økonomisk nøytralisere denne plikta;
- kvalitetssikre villrein-kunnskapen uavhengig og vurdere den samla belastninga før vedtak;
- vurdere den samla belastninga av kraftverk, deponi, anleggsvegar og det nye kraftnettet under eitt, og ikkje isolert frå Statnett si nettsøknad;
- stille krav om minst 10 faste, lokale arbeidsplassar i Røldal knytte til drift og vedlikehald som føresetnad for eventuell utbygging;
- fastsetje bindande og etterprøvbare vilkår om ansvar for uventa negative verknader – medrekna kva som skal skje dersom drift, isforhold eller andre verknader ikkje vert som føresett – slik at risiko og kostnad ikkje vert overførte til kommunen, grunneigarar, rettshavarar eller andre brukarar av området;
- svare punktvis på Ullensvang kommune si vilkårsliste og grunngje alle krav som ikkje vert tekne til følgje.

12. Konklusjon

Røldal Bygdalag går mot den justerte søknaden. Endringa fjernar nokre inngrep i Valldalen, men styrkjer Røldal 2 og aukar belastninga på Røldalsvatnet og Votna, og løyser ikkje dei grunnleggjande ulempene for bygda. Dersom NVE likevel går vidare, krev bygdalaget at krava i punkt 9 vert fastsette som konkrete og bindande konsesjonsvilkår. Me viser til at eit klart fleirtal i bygda (105 mot 36) har gått imot vidare utbygging, og til konsesjonæren si plikt etter post 21 i konsesjonsvilkåra til å avhjelpe dei skadane og ulempene reguleringane fører med seg for bygdefolket sine interesser.

Grunnlag

- Lyse Kraft DA: justert søknad for nye kraftverk i Røldal-Suldalsvassdraget, 15.06.2026, med Norconsult-vedlegg (NVE-sak 202320330, dok. 218).
- Manøvreringsreglement for Røldal-Suldal-vassdragene, kgl.res. 3. mai 1974 (konsesjonsvilkår post 21, 25 og 28).
- Ullensvang kommune: uttale og vilkårsliste til justert konsesjonssøknad for Røldal 2.
- Avtale mellom RSK DA og Ullensvang kommune om tiltak i Valldalen (utkast 25.05.2026, punkt 2.4), med Lund & Co si juridiske vurdering.

Med helsing

For Røldal Bygdalag
Tor Eivind Nybø, leiar